

2. Загальна психологія: Підручник / О.В. Скрипченко та ін. – К.: Либідь, 2005. – С.464.
3. Психология музыкальной деятельности / Под ред. Г.Цыпина. – М.: АCADEMIA, 2003. – 125с.
4. <http://ua.textreferat.com/referat-13368.html>
5. [http://www.health-music-psy.ru/index.php?page=musykalnaya psychologiya &issue =02-2007&part =3 petrushin psihologiya muzykalnogo vospriyatiya](http://www.health-music-psy.ru/index.php?page=musykalnaya%20psychologiya%20&issue=02-2007&part=3%20petrushin%20psihologiya%20muzykalnogo%20vospriyatiya)

Качуринец Л.В.

**ФОРМИРОВАНИЕ МУЗЫКАЛЬНОГО ВОСПРИЯТИЯ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ
ПОЗНАНИЯ УКРАИНСКОЙ МУЗЫКИ**

В статье рассматривается развитие музыкального восприятия младших школьников. Музыкальное восприятие рассматривается в контексте познания украинской музыки, осознания и оценивания ее образов, осмысления слуховых впечатлений от услышанного.

Ключевые слова: музыкальное восприятие, художественно-изобразительные возможности украинской музыки, познавательная сфера младшего школьника.

Kachurinec L.V.

**FORMING OF MUSICAL PERCEPTION OF JUNIOR SCHOOLBOYS IS IN THE CONTEXT OF
COGNITION OF UKRAINIAN MUSIC**

Development of musical perception of junior pupils is examined in the article. Musical perception is examined in the context of Ukrainian music cognition, understanding of images' evaluation, deliberation of the auditory impressions from the music which has been heard.

Key words: musical perception, artistically descriptive possibilities of Ukrainian music, cognitive sphere of a junior pupil.

УДК 378

Коваль В.Ю.

**УЧАСТЬ СТУДЕНТСТВА У МИСТЕЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАСІБ
ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ МІЖОСОБИСТІСНИХ ВІДНОСИН**

У статті розглядається проблема участі студентства у мистецькій роботі як засіб виховання культури міжособистісних відносин та мистецька діяльність як складова позааудиторної діяльності вищої школи.

Ключові слова: мистецька діяльність, позааудиторна діяльність, культура міжособистісних відносин, виховна робота.

Актуальність дослідження. Під впливом процесів демократизації й гуманізації, інтеграції у світове співтовариство в українському суспільстві проходить зміна пріоритетів формування сучасного студента не тільки як фахівця, але й як суб'єкта суспільних процесів. Постійно зростає кількість різноманітних соціальних контактів, у які вступає особистість, що вимагає сформованості у неї знань, умінь і навичок культури взаємин, розвитку відповідних ділових і особистісних якостей. Сьогодні перед вищими навчальними закладами, крім завдань професійної підготовки, ставить за мету виховання молодого покоління, формування цілісної особистості кожного громадянина України – як людини з яскраво вираженою національно-громадянською позицією і як високопрофесійного фахівця, зберігаючи та укріплюючи його фізичне та моральне здоров'я. У “Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті”, “Концепції виховання дітей та молоді у національній системі освіти”, “Державній національній програмі “Освіта”, Конвенції ООН “Про права дитини” підкреслюється необхідність створення умов для розвитку і самореалізації кожної людини, виховання у дітей та молоді здатності протидіяти проявам бездуховності, формування умінь міжособистісного спілкування та високої культури взаємин. Період навчання у вищому навчальному закладі, під час якого здійснюється професійна ідентифікація та професійна

адаптація майбутнього спеціаліста, – найбільш важливий для розвитку особистості фахівця будь-якої спеціальності. І від успішного психолого-педагогічного забезпечення навчально-виховного процесу великою мірою залежить ефективність підготовки молодих спеціалістів. Низька психологічна культура студентів спричиняє появу внутрішніх та міжособистісних конфліктів, що ведуть до особистісних дисгармоній, фрустрацій, тривоги, негарздів у навчанні, особистому житті, оволодінні професією, невміння спілкуватися в соціальному просторі. Тому, на наш погляд, актуальною проблемою сьогодення є виховання культури міжособистісних відносин студентства засобами мистецької діяльності, що є складовою позааудиторної діяльності вищої школи [2; 3].

Об'єктом дослідження є виховання культури міжособистісних відносин студентів, а його предметом – взаємовідносини студентів під час мистецької діяльності у вищій школі.

Методи та організація дослідження. У ході роботи нами були використані наступні методи: аналіз науково-методичної літератури та анкетування. У дослідженні взяли участь студенти 1-2 курсів факультету фізичного виховання та спорту Херсонського державного університету в кількості 120 осіб.

Результати дослідження. Дослідження вчених (А.Алексюк, М.Амосов, Б.Ананьєв, М.Буланова-Топоркова, А.Дмитрієв, А.Духавнева, І.Кон, В.Лісовський, С.Самигін, З.Єсарєва та ін.) присвячені вивченню особливостей розвитку особистості студента. Комунікативні та організаційні здібності органічно пов'язані між собою, значною мірою перетинаються, взаємозумовлюються. Л.Кудряшова, Л.Уманський, Б.Федоришин підкреслюють, що організаційні вміння – це вміння впливати на людей з метою успішного вирішення ними певних задач, уміння оперативно розбиратися в ситуаціях, що склалися, вміння спрямовувати взаємодію людей у необхідне річище. В останні роки з'явилися роботи, які виділяють суб'єкт-суб'єктні стосунки в педагогічному процесі, тобто визнають управляючу функцію педагога і функцію самоуправління того, хто вчиться. На нашу думку, найбільш результативними засобами розв'язання вищезазначеної проблеми є висококваліфікована, послідовна, систематична діяльність усього колективу викладачів та студентства.

Система виховної роботи у вищому навчальному закладі повинна містити три взаємопов'язаних компоненти:

- виховання в процесі навчання;
- позааудиторну виховну діяльність;
- громадську роботу (превентивне виховання, включаючи підтримку здорового морально-психологічного клімату в колективі, стиль взаємин).

Поєднання всіх названих етапів у єдину систему вимагає цілеспрямованих, організованих зусиль з боку всього педагогічного колективу, студентського активу та цілеспрямованого самовиховання з боку самого студента. Велику роль у особистісному та професійному становленні студента відіграє позааудиторна діяльність. Саме протягом цієї діяльності студент має можливість відпрацювати різноманітні стратегії своєї поведінки як на побутовому, так і на професійному рівнях. Специфіка виховних ситуацій частково повторює ситуації, типові для майбутньої професійної діяльності, що дає змогу навчитися знаходити правильні рішення у різноманітних ситуаціях, міжособистісних професійних відносинах. Виходячи з цього, позааудиторна виховна робота як необхідна складова загального процесу виховання особистості у ВНЗ при педагогічній підтримці з боку викладачів повинна бути скерована на ефективну організацію самостійної навчальної роботи студентів, цілеспрямовану організацію їх дозвілля, максимальне задоволення пізнавальних і культурних потреб молоді, всебічний розвиток індивідуальних творчих потенцій студентів і переходу до самовиховання [1].

Розглянемо суть самого терміна “позааудиторна робота”. В аудиторії студент займається навчанням, тому навчальну роботу ми можемо назвати аудиторною. Коли студент переступив поріг аудиторії, він може займатися чим завгодно: їсти, приймати душ, ходити на дискотеку або побачення, тобто ця частина його життєдіяльності ніяким чином не пов'язана з навчанням. Звідси виходить, що частина часу життєдіяльності, відведена

діяльності поза межами аудиторії, повинна називатися позааудиторною роботою. Отже, ми можемо дати таке визначення цьому терміну: позааудиторна робота – це необхідна складова навчально-виховного процесу, протягом якої студент самостійно займається виконанням навчальних завдань, творчих робіт професійного характеру, а також професійною самоосвітою. Тому у виховній практиці зміст і види позааудиторної діяльності визначаються не вимогами навчально-виховного процесу, а науково-методичними інтересами викладачів, побажанням студентів і науково-технічною базою навчального закладу. Позааудиторна діяльність організується на добровільній основі для бажаючих студентів і не підлягає оцінці з боку викладача, який сам може в ній брати участь нарівні зі студентами.

Ступінь керівництва позааудиторною діяльністю студентів з боку педагога може бути різна: від жорсткого керівництва до повної самостійності та творчості. Виділяють такі рівні керівництва позааудиторної діяльності: управління, регулювання, співпраця, спостереження, самостійний та ін. Названі рівні визначаються, перш за все, особистими особливостями викладачів, що ініціюють позааудиторну діяльність, та індивідуальними особливостями студентів, які беруть в ній участь (мотивація до педагогічної діяльності, пізнавальна активність, самостійність тощо).

Напрямки позааудиторної діяльності студентів ми визначили наступні:

- позааудиторна діяльність з предметів;
- студентське самоврядування;
- організація дозвілля студентів – засідання різних клубів та творчих об'єднань;
- колективно-творчі справи – традиційні університетські свята;
- творчо-групову діяльність;
- спортивно-оздоровчі заходи: День здоров'я, осінній крос, традиційні змагання з волейболу, баскетболу, футболу, настільного тенісу тощо.

На наш погляд, позааудиторна діяльність дозволяє молоді не тільки теоретично поповнити свій професійний багаж, але і в повній мірі проявити себе у спілкуванні та в проєктній діяльності.

Отже, позааудиторна робота є складним соціокультурним явищем, в основі якого лежать суспільні традиції та традиції вищого навчального закладу, уточнені вимогами студентської субкультури (студентська субкультура як чинник міжособистісних відносин у студентському середовищі). Виходячи з вище зазначеного, під позааудиторною діяльністю ми розуміємо цілеспрямовану діяльність студента за межами процесу навчання, що сприяє становленню особистості професіонала і охоплює дозвіллеву сферу шляхом організації міжособистісних відносин у задоволенні потреб студента в діяльності за інтересами, а саме: суспільній діяльності, трудовій, художньо-естетичній, спортивно-оздоровчій, туристсько-краєзнавчій роботі тощо. За метою позааудиторну діяльність можна поділити на освітню та дозвілево-розважальну.

За рівнем міжособистісних відносин ми виділяємо індивідуальну та групову позааудиторну діяльність. Розглядаючи рівень організації взаємодії позааудиторної діяльності з іншими компонентами впливу освітньої установи і навколишнього соціального середовища на особистість студента, ми маємо на увазі встановлення між ними цілеспрямованих і керованих різноманітних зв'язків, які забезпечують їх ефективне і комплексне використання, що, у свою чергу, веде до подолання роз'єднаності в змісті усіх різних видів діяльності і координації дій членів студентських первинного та вторинних колективів. Цей процес здійснюється протягом розробки планів виховної роботи в університеті, діяльності студентських об'єднань за інтересами, роботи студмістечка і відповідних програм, при виборі методів і форм позааудиторної діяльності, що дозволяють не тільки відновити зміст навчальної, трудової, художньо-естетичної, спортивно-оздоровчої та інших видів діяльності студентів, але й забезпечуючи взаємодію між ними.

Особливе місце у позааудиторній діяльності займає студентське самоврядування як цілеспрямована система міжособистісних відносин, орієнтованих на саморегуляцію

життєдіяльності у студентському середовищі. Самоврядування є критерієм розвитку студентського колективу і, одночасно, елементом студентської субкультури.

Окремим напрямком позааудиторної діяльності є організація культурно-масової роботи, якій приділяється багато уваги. У зв'язку з цим на факультеті розгорнута робота творчих колективів і гуртків художньої самодіяльності, у роботі яких беруть участь як студенти, так і співробітники факультету. Належне проведення виховної роботи з цих напрямків дозволяє силами творчих колективів організовувати і проводити святкові концерти й урочисті заходи, присвячені державним святкам, знаменним і пам'ятним датам.

У навчальному закладі сформувалась певна система заходів для забезпечення підвищення національно-патріотичного, художньо-естетичного виховання молоді, серед них:

- урочистості з нагоди посвяти у студенти та вручення дипломів;
- зустрічі з випускниками минулих років;
- залучення студентів до участі в роботі гуртків художньої самодіяльності, клубів за інтересами та тренуваннях;
- традиційні конкурси-огляди “Дебют”, виставка-конкурс квіткових композицій, конкурс КВК, фестиваль мистецтв “Молода хвиля”;
- тематичні виховні та інформаційно-просвітницькі години на актуальні теми сьогодення: “Студентське самоврядування як невід’ємна складова демократизації вищої школи”, “Що внутрішня, що зовнішня краса тобі одній дарована, людино!”, “Ніхто не зупинить історії хід – буде свій дім Україна”.

Нами було проведено (вересень 2009 р. – травень 2010 р.) дослідження серед студентів 1-2 курсів факультету фізичного виховання та спорту ХДУ стосовно їх участі в мистецькій діяльності. На першому етапі дослідження ми провели анкетування студентів з метою вибору ними клубів за інтересами та тренувань з окремих видів спорту (це пов'язано зі спеціальністю). Під час підрахунку анкетних даних нам було зрозуміло, що студенти мають бажання розвиватися в різних напрямках, зокрема брати участь і в мистецькій діяльності. Тому на факультеті працюють хореографічний гурток, школа сучасного танцю, вокальний гурток, команди КВК та тренування. На першому році навчання студентам було запропоновано відвідувати хореографічний гурток, що допомогло їм адаптуватися до умов навчання та правильного використання вільного часу в умовах позааудиторної діяльності. Нами було зроблено висновок, що студенти під час репетицій набули товариських відносин, у них розвивається почуття взаємодопомоги та взаєморозуміння. Це чітко простежуємо з відповідей у анкетах. Також студенти відмічають, що перебування разом на репетиціях дає змогу пізнати краще один одного та підняти корпоративний дух, кожен бажає внести свою часточку в спільну мету. Отже, як видно з вище вказаного, міжособистісні відносини та їх культура залежить від правильної організації позааудиторної діяльності, залучення студентів до культурно-дозвілєвої роботи. Хочеться відмітити, що контингент студентів на факультеті складають – за статевими показниками в основному чоловіки, яким не притаманно в більшій мірі брати участь у мистецькій діяльності, але з урахуванням того, що на першому курсі завдяки участі в різноманітних заходах сформувався колектив, у подальшому навчанні студенти не залишають відвідувати репетиції гуртків і, таким чином, продовжують розвиватися в руслі мистецької діяльності.

На думку педагога П.І.Підкасистого, “... існує культура загальна і культура професійна. Характерним є те, що і перша, й друга в тій чи іншій мірі притаманні кожному фахівцю, у будь якій сфері діяльності. Людині необхідні і культура мислення, і культура емоцій, культура відносин і культура спілкування, культура рефлексії і культура поведінки, зовнішнього виду та мови...” [4]. Таким чином, педагогічна сутність вільного часу студентської молоді полягає в необхідності надання їй фактичної волі проведення вільного часу, волі зміни занять, у рухливості й мінливості до змісту вільного часу, у чітко вираженій спрямованості на творчу діяльність, у діалектичній єдності педагогічного виховання й самодіяльності студентів. Отже, благодотворним середовищем для розвитку особистості студента, формування його загальної культури є позааудиторна діяльність вузу як сукупність

дій, що здійснюються за межами навчального процесу в безпосередньому зв'язку з ним. Вона має власну специфіку і логіку, властиві їй елементи, функції, принципи, зміст, форми, методи, критерії оцінки результатів діяльності також збагачує особистість студента, відкриває світ духовно значущого дозвілля вітчизняної культури, дає можливість почувати себе значущою особистістю, реалізувати себе в шкільному та подальшому житті, залучати до творчості; зрозуміти соціальну значущість спілкування з однолітками, викладачами, батьками; допомагає знайти захист від негативних явищ у сім'ї, навчанні, житті [5].

Висновки. Узагальнюючи викладене, зазначимо, що процес формування культури міжособистісних взаємин студентів передбачає підбір таких форм і методів, які б уможливили одночасний вплив на свідомість і практичну діяльність студентів; звернення до життєвого досвіду студента та реальних ситуацій взаємин; організацію їх спільної діяльності як критерію оцінки рівня їх моральності у взаєминах. Вагомого значення набуває участь студентства в мистецькій роботі вищої школи як основи для утворення системи різних форм позааудиторної діяльності, що в комплексі слугують для розв'язання завдання виховання культури міжособистісних відносин у студентському колективі.

Позааудиторна діяльність в умовах виховної системи освітньої установи забезпечує розвиток усіх суб'єктів педагогічного процесу. Вона, по-перше, дозволяє підвищити рівень пізнавальної активності, розвинути інтелектуальні та комунікативні здібності, сформувати критичне мислення, розширити сферу творчого самовираження, розвинути і ускладнити спільну діяльність, підсилити особисту залученість студентів і педагогів у діяльність освітньої установи, по-друге, є додатковим джерелом часу в системі навчально-виховного процесу вузу і, по-третє, організується в рамках вільного часу студентів.

Спираючись на аналіз наукової літератури, власні міркування, узагальнюючи результати дослідної роботи, ми вважаємо, що позааудиторна пізнавальна діяльність може виступати чинником розвитку виховних систем освітніх установ. Вона сприяє об'єднанню суб'єктів педагогічного процесу, розвитку самоврядування, збереженню і примноженню традицій вузівського колективу, зміцненню і розширенню зв'язків із зовнішнім середовищем. У той же час необхідно відзначити, що і виховна система детермінує зміст і організацію даного виду діяльності в загальній структурі педагогічного процесу, відбувається її збагачення і взаємодія з іншими видами діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Абдулов Р. М. Організація позааудиторної виховної роботи зі студентами вищих навчальних закладів недержавної форми власності: дис... канд. пед. наук: 13.00.07/ Криворізький держ. педагогічний ун-т.-Кривий ріг, 2004. – С.5-10.
2. Державна програма “Вчитель” // Освіта України. – №27 (323). – Квітень. – 2002.
3. Національна доктрина розвитку освіти в Україні у ХХІ столітті. – К.: “Шкільний світ”, 2001.
4. Педагогіка. Учебное пособие / Под ред. П.И.Пидкасистого. – М.: Высшее образование, 2006. – 431 с.
5. Соловей М.І., Демчик В.С. Виховна робота у вищому навчальному закладі. – К., 2003. – 257 с.
6. Обозов Н.Н Психология межличностных отношений.-К.:Лыбидь,1990.

Коваль В.Ю.

УЧАСТИЕ СТУДЕНЧЕСТВА В КУЛЬТУРНОЙ ДЕЯЛЬНОСТИ КАК СРЕДСТВО ВОСПИТАНИЯ КУЛЬТУРЫ МЕЖЛИЧНОСТНЫХ ОТНОШЕНИЙ

В статье рассматривается проблема участия студенчества в культурной деятельности как средство воспитания культуры межличностных отношений и культурно-массовая деятельность как составная часть внеаудиторной деятельности высшей школы.

Ключевые слова: художественная деятельность, позааудиторная деятельность, культура межличностных отношений.

STUDENTS PARTICIPATION IN CULTURAL WORK AS THE MEANS OF CULTURAL EDUCATION OF INTERPERSONAL RELATIONSHIPS.

The participation of students in cultural works as the means of cultural education of interpersonal relationships is considered in the article. The cultural work as the part of extra scholastic activity in the university is discussed there too.

Key words: creative activity, extra-curriculum activity, culture of interpersonal relations.

УДК 372.3

Ковшар О.В.

**ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ
ЗАСОБАМИ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

У статті автор розглядає поняття “пізнавальна активність”, “пізнавальний інтерес”, які формуються на основі ігрових технологій у дошкільників. Акцентує увагу на видах ігор та визначає рівні сформованості пізнавальної активності дошкільників.

Ключові слова: пізнавальна активність, пізнавальний інтерес, ігрові технології, рівні сформованості пізнавальної активності дошкільників.

У національній програмі “Освіта. Україна XXI століття”, державній програмі “Концепція педагогічної освіти” зазначається, що основна мета української системи освіти – створити умови для розвитку й самореалізації кожної особистості як громадянина України, сформувати покоління, здатне навчатися упродовж усього життя. Особливої актуальності в даному контексті набуває проблема формування пізнавальної активності особистості. Формування особистості починається в дитячому віці. Тому проблема формування пізнавальної активності дошкільника є актуальною в сьогоденні.

Провідною діяльністю дошкільника є гра, тому мета нашого дослідження полягає в визначенні, теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці педагогічних умов та рівнів формування пізнавальної активності дошкільників засобами ігрових технологій.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, щоб уточнити поняття пізнавальна активність; виявити рівні пізнавальної активності дошкільників; визначити шляхи формування пізнавальної активності вихованців засобами ігрових технологій.

В останні роки вченими багато зроблено по розробці в загальнодидактичному плані проблеми активізації творчої пізнавальної активності особистості (А. М. Матюшкин, М. І. Махмутов, І. Я. Лернер, М. Н. Скаткин, Т. В. Кудрявцев, В. Оконь і ін.), по формування пізнавальних інтересів (О.К.Дусавицький, Н.А. Побірченко, Г.І. Щукіна). На сторінках педагогічної печатки останнім часом з’являється цілий ряд публікацій, присвячених розглядові ряду ефективних прийомів і засобів активізації пізнавальної діяльності дошкільників.

Хоча в розробці цієї проблеми досягнуті значні успіхи, однак нині, у зв’язку з новими задачами, що виникли перед дошкільною освітою, вказані в базовій програмі “Я у Світі”, пошук способів і засобів, що активізують пізнавальну діяльність дитини, складає основний напрямок пошуків учених, методистів і вихователів. І тут головна вимога в роботі з дітьми – максимальна активізація їх діяльності і, насамперед, розумової діяльності. Пізнавальну активність слід розглядати як особистісну освіту, яка виражає інтелектуальний відгук на процес пізнання. Вона характеризується:

- пошуковою направленістю навчання;
- пізнавальним інтересом, прагненням задовольнити його за допомогою джерел як в навчанні, так і поза навчальною діяльністю;
- емоційним підйомом.